

Επίκαιρα

Θέματα Συνταγματικού Δικαίου

Υπεύθυνος ύλης: Ξενοφών Κοντιιάδης

Νοέμβριος-Δεκέμβριος 2017, Τεύχος 71

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρα

- «Αυταρχικός νομικισμός», Kim Lane Scheppele
- «Τα βήματα για μια ουσιαστική ενοποίηση», Ξενοφών Κοντιιάδης
- «Ο δημόσιος λόγος για τη Δικαιοσύνη», Μιχάλης Πικραμένος
- «Το αναλογικό εκλογικό σύστημα ως προϋπόθεση συναίνεσης», Νίκος Μαραντζίδης
- «Η σταθερή διακυβέρνηση», Τάκης Βιδάλης
- Αφύσικες οι κοινωνικές ανισότητες;, Πέτρος Ι. Παραράς
- «Η σαρία και οι Έλληνες μουσουλμάνοι», Γιάννης Κτιστάκης
- «Πολιτική αμεροληψία και ανεξάρτητες αρχές», Κατερίνα Παπανικολάου

Νέες δραστηριότητες του Κέντρου Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου – Ιδρύματος Θεμιστοκλή και Δημήτρη Τσάτσου

Προγράμματα

- Η αντιμετώπιση της κατάστασης έκτακτης ανάγκης του 2015 όσον αφορά στο άσυλο. Η αξιολόγηση της μακροπρόθεσμης επίδρασης στα θεμελιώδη δικαιώματα

Εκδηλώσεις

- Κανονιστική δύναμη, ερμηνεία και μεταβολή του Συντάγματος, 11/12/2017, ΔΣΑ
- Επιμορφωτικό εργαστήριο για δικαστές επί της εφαρμογής του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων στη δικαστική πρακτική, 4/12/2017, Κομοτηνή

Αυταρχικός νομικισμός

Kim Lane Scheppele, Καθηγήτρια Κοινωνιολογίας και Διεθνών Σχέσεων Sociology and International Affairs, Πανεπιστήμιο Princeton

Στα μέσα του 1989 ο Φράνσις Φουκουγιάμα έκανε τη διάσημη εξαγγελία του για «το τέλος της Ιστορίας». Ήταν μια υπερβολή ακόμη και τότε, αλλά τώρα πια αποτελεί διδακτικό παράδειγμα λάθους. Όπως έγραφε, το ένα κράτος μετά το άλλο στην Ανατολική Ευρώπη απεμπολούσαν το σοβιετικό τους παρελθόν στρεφόμενα ορμητικά προς ένα φιλελεύθερο συνταγματικό και δημοκρατικό μέλλον. Ακολουθώντας δύο προγενέστερα «κύματα» εκδημοκρατισμού, στη Νότια Ευρώπη και τη Λατινική Αμερική, οι αλλαγές στην Ανατολική Ευρώπη προανήγγειλαν έναν κόσμο στον οποίο η φιλελεύθερη συνταγματική δημοκρατία θα γινόταν ο κανόνας διεθνώς. Καθώς οι πρόσφατα απελευθερωμένοι λαοί άρχισαν ο ένας μετά τον άλλο να σχεδιάζουν μόνοι το μέλλον τους, φάνηκε η σύγκλιση προς ένα κοινό πρότυπο διακυβέρνησης: Φιλελεύθερο. Δημοκρατικό. Συνταγματικό.

Φυσικά όλοι γνωρίζαμε τότε –και το γνωρίζουμε καλύτερα τώρα– ότι η ροή της Ιστορίας δεν σταματάει ποτέ. Σε κάποια δεδομένη ιστορική στιγμή είναι ίσως εύκολο να φανταστούμε ότι βρισκόμαστε στο τέλος ενός μεγάλου αφηγήματος που οδήγησε στο σημείο που βρισκόμαστε. Αλλά εάν το «τέλος της Ιστορίας» υπήρξε σε κάποιο χρονικό σημείο πειστικό, δεν βρισκόμαστε πλέον στο σημείο αυτό.

Σήμερα, σε όλο τον κόσμο, η συνταγματική δημοκρατία δέχεται πλήγματα από χαρισματικούς ηγέτες που υπόσχονται να μην παίζουν πια με τους παλιούς κανόνες. Αυτά τα πλήγματα είχαν προαναγγελθεί από καιρό. Στη μια συνταγματική δημοκρατία μετά την άλλη, η απογοήτευση που αισθάνονται οι πολίτες για τους πολιτικούς θεσμούς καθίσταται όλο και μεγαλύτερη. Αυτή η απογοήτευση είναι ιδιαίτερα αισθητή σε χώρες που επλήγησαν από την παγκόσμια οικονομική κρίση του 2008. Αλλά ενώ η μεγάλη ύφεση χειροτέρεψε πράγματι

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρα

- «Αυταρχικός νομικισμός», Kim Lane Scheppele
- «Τα βήματα για μια ουσιαστική ενοποίηση», Ξενοφών Κοντιάδης
- «Ο δημόσιος λόγος για τη Δικαιοσύνη», Μιχάλης Πικραμένος
- «Το αναλογικό εκλογικό σύστημα ως προϋπόθεση συναίνεσης», Νίκος Μαραντζίδης
- «Η σταθερή διακυβέρνηση», Τάκης Βιδάλης
- Αφύσικες οι κοινωνικές ανισότητες;, Πέτρος Ι. Παραράς
- «Η σαρία και οι Έλληνες μουσουλμάνοι», Γιάννης Κτιστάκης
- «Πολιτική αμεροληψία και ανεξάρτητες αρχές», Κατερίνα Παπανικολάου

τα πράγματα, ο αριθμός των χωρών που μπορούσαν να αποκαλούνται δημοκρατίες υψηλού επιπέδου είχε αρχίσει να μειώνεται ήδη πριν από την οικονομική κρίση. Η δυσπραγία της δημοκρατίας συνδέεται με την οικονομία, αλλά τα αίτιά της δεν είναι μόνο οικονομικά. Κάτι ακόμα πιο δυσοίωνα συμβαίνει με τη συνταγματική δημοκρατία.

Μια ιδιαίτερη δυναμική έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο του φαινόμενου της δημοκρατικής οπισθοχώρησης και μέχρι στιγμής έχει προσελκύσει ελάχιστη προσοχή: η συστηματική απενεργοποίηση των θεσμικών αντίβαρων στις συνταγματικές τάξεις από μια νέα γενιά εκλεγμένων αλλά αυταρχικών ηγετών. Ενώ διεξάγεται ένας διάλογος σχετικά με τις ενδείξεις και ακόμη και με την ίδια την ύπαρξη δημοκρατικής οπισθοχώρησης, δεν αποτυγχάνουν όλες οι δημοκρατίες επειδή τις αποδυναμώνουν εξωγενείς μεταβολές. Ορισμένες συνταγματικές δημοκρατίες αποτελούν θύματα έξυπνων νέων αυταρχικών ηγετών, που σκόπιμα υπονομεύουν τον συνταγματισμό, ισχυριζόμενοι ότι έχουν τη δημοκρατική νομιμοποίηση να ξαναγράψουν τους συνταγματικούς κανόνες.

Θαμμένη κάτω από τη γνωστή ιστορία της δημοκρατικής οπισθοχώρησης βρίσκεται μια ιστορία που δεν έχει τραβήξει τόσο την προσοχή: ο συνταγματικός δόλος. Οι νέοι αυταρχικοί ηγέτες κερδίζουν εκλογές και στη συνέχεια ξεκινούν νομικές μεταρρυθμίσεις που αφαιρούν τη δυνατότητα ελέγχου της εκτελεστικής εξουσίας, θέτουν περιορισμούς στην πολιτική αντιπολίτευση, εξαλείφουν τον πλουραλισμό των μέσων ενημέρωσης, συνθλίβουν τους θεσμούς της κοινωνίας των πολιτών και καταργούν την ανεξαρτησία των θεσμών που διασφαλίζουν τη λογοδοσία. Επειδή προωθούν τα αυταρχικά μέτρα τους έχοντας εκλογική στήριξη και επειδή χρησιμοποιούν συνταγματικές και νομικές μεθόδους για να επιτύχουν τους στόχους τους, οι νέοι αυταρχικοί ηγέτες καταφέρνουν να κρύβονται μέσα στην ποικιλομορφία των μέσων νόμιμης δράσης.

Η συνταγματική δημοκρατία πράγματι περιλαμβάνει μια πολλαπλότητα πρακτικών. Υπάρχει μια ευρύτατη και δικαιολογημένη ποικιλομορφία στους θεσμούς και στους ουσιαστικούς κανόνες που συναντάμε στις συνταγματικές δημοκρατίες. Ανάμεσα στις ποικίλες αυτές παραλλαγές που απολαμβάνουν νομιμοποίησης βρίσκονται ορισμένες εκδοχές αυτών των θεσμών και κανόνων που αποδεικνύονται τοξικές – και οι νέοι αυταρχικοί ηγέτες βρίσκουν τρόπους ώστε να χρησιμοποιήσουν την αλληλεπίδραση προδήλως κακών συνταγματικών

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρα

- «Αυταρχικός νομικισμός», Kim Lane Scheppele
- «Τα βήματα για μια ουσιαστική ενοποίηση», Ξενοφών Κοντιάδης
- «Ο δημόσιος λόγος για τη Δικαιοσύνη», Μιχάλης Πικραμένος
- «Το αναλογικό εκλογικό σύστημα ως προϋπόθεση συναίνεσης», Νίκος Μαραντζίδης
- «Η σταθερή διακυβέρνηση», Τάκης Βιδάλης
- Αφύσικες οι κοινωνικές ανισότητες;, Πέτρος Ι. Παραράς
- «Η σαρία και οι Έλληνες μουσουλμάνοι», Γιάννης Κτιστάκης
- «Πολιτική αμεροληψία και ανεξάρτητες αρχές», Κατερίνα Παπανικολάου

πρακτικών για την επιδίωξη αντισυνταγματικών στόχων. Κάποιες φορές οι νομικοί που υπηρετούν τον αυταρχισμό αναζητούν τις χειρότερες πρακτικές που εφαρμόζονται σε σοβαρές έννομες τάξεις (καλά κράτη) και τις υιοθετούν. Καθώς οι πρακτικές προέρχονται από σοβαρές έννομες τάξεις μπορούν, όταν τους ασκείται κριτική, να ισχυριστούν ότι χρησιμοποιούνται δύο μέτρα και σταθμά. Πρακτικές όπως το μαγείρεμα των εκλογών, η διάλυση της Βουλής, η παρακολούθηση πολιτών και η ανάθεση των δικαστικών διορισμών σε πολιτικούς αξιωματούχους είναι προβληματικές σε ένα καλό κράτος, αλλά σε ένα αυταρχικό κράτος μπορούν να σκοτώσουν τον συνταγματισμό. Όταν η εντολή του εκλογικού σώματος και οι συνταγματικές και νομικές μεταβολές χρησιμοποιούνται στην υπηρεσία μιας αυταρχικής ατζέντας, δημιουργείται το φαινόμενο που αποκαλώ «αυταρχικό νομικισμό».

Η Ουγγαρία, η Ρωσία, η Βενεζουέλα, η Τουρκία και η Πολωνία αποτελούν τα κυριότερα παραδείγματα αυταρχικού νομικισμού. Σε αυτά τα κράτη, οι Βίκτορ Ορμπάν, Βλαντιμίρ Πούτιν, Ούγκο Τσάβες, Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν και Γιάρροσλαβ Καζίνσκι ήρθαν στην εξουσία μέσω εκλογών και στη συνέχεια χρησιμοποίησαν θεμελιώδεις νομικές μεταβολές για να εδραιώσουν την εξουσία τους. Το να παρακολουθεί κανείς αυτούς τους άνδρες να έρχονται στην εξουσία και να την εδραιώνουν είναι σαν να βλέπει την ίδια ταινία ξανά και ξανά.

Επιτρέψτε μου να δώσω μερικά παραδείγματα για το πώς διαμορφώνονται καταστροφικά συνταγματικά εργαλεία από αυταρχικούς νομικούς και στη συνέχεια αντιγράφονται. Ο πρωθυπουργός της Ουγγαρίας Ορμπάν έμαθε από τον Τούρκο ομόλογό του Ερντογάν πώς να επιβληθεί στο Συνταγματικό Δικαστήριο και να μπερδέψει τους επικριτές του αυξάνοντας τον αριθμό των δικαστών του Συνταγματικού Δικαστηρίου, διευρύνοντας ταυτόχρονα τη δικαιοδοσία του Δικαστηρίου ώστε να χειρίζεται μεγαλύτερο αριθμό από (πολιτικά ασήμαντες) υποθέσεις. Η προσθήκη περισσότερων δικαστών σε ένα δικαστήριο θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι το υποστηρίζει (επιτρέποντάς του να χειρίζεται μεγαλύτερο αριθμό υποθέσεων) ή ότι το καταστρέφει (μέσω της αλλοίωσης της σύνθεσής του).

Τόσο στην Τουρκία όσο και στην Ουγγαρία, η επέκταση της δικαιοδοσίας του δικαστηρίου χρησίμευσε ως προκάλυμμα για την προσθήκη δικαστών, οι οποίοι στη συνέχεια ενέκριναν κάθε μια από τις μεταγενέστερες πράξεις εδραίωσης της κυβερνητικής εξουσίας. Αφού ο Ορμπάν εξουδετέρωσε το ουγγρικό Συνταγματικό

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρα

- «Αυταρχικός νομικισμός», Kim Lane Scheppele
- «Τα βήματα για μια ουσιαστική ενοποίηση», Ξενοφών Κοντιάδης
- «Ο δημόσιος λόγος για τη Δικαιοσύνη», Μιχάλης Πικραμένος
- «Το αναλογικό εκλογικό σύστημα ως προϋπόθεση συναίνεσης», Νίκος Μαραντζίδης
- «Η σταθερή διακυβέρνηση», Τάκης Βιδάλης
- Αφύσικες οι κοινωνικές ανισότητες;, Πέτρος Ι. Παραράς
- «Η σαρία και οι Έλληνες μουσουλμάνοι», Γιάννης Κτιστάκης
- «Πολιτική αμεροληψία και ανεξάρτητες αρχές», Κατερίνα Παπανικολάου

Δικαστήριο, πήρε τον έλεγχο των τακτικών δικαστηρίων χαμηλώνοντας την ηλικία δικαστικής συνταξιοδότησης και απομακρύνοντας τους περισσότερους προέδρους των δικαστηρίων, σε ένα σύστημα όπου οι παλαιότεροι δικαστές είχαν τις πιο κρίσιμες θέσεις και τους αντικατέστησε με δικαστές της αρεσκείας του.

Πανομοιότυπο σύστημα ακολούθησε ο Αιγύπτιος ηγέτης Μοχάμεντ Μόρσι ένα χρόνο αργότερα. Ο Ορμπάν και ο Μόρσι είχαν δικαιολογία: ενόψει του αριθμού των χωρών που είχαν αυξήσει την ηλικία συνταξιοδότησης τα τελευταία χρόνια, ήταν δύσκολο να διατυπωθεί νομικά πού υπήρχε το πρόβλημα (ή πού έγκειτο η διαφορά) της μείωσης της ηλικίας συνταξιοδότησης, εκτός αν απλά αποδίδονταν κακή πρόθεση στους ηγέτες. Τα δύο αυτά πειράματα για τον τρόπο που τίθενται τα δικαστήρια υπό τον κυβερνητικό έλεγχο θα μπορούσαν να είναι απλές συμπτώσεις, ίσως πάλι οι αυταρχικοί εγκέφαλοι σκέφτονται με τον ίδιο τρόπο. Ωστόσο, υπουργικές συναντήσεις υψηλού επιπέδου μεταξύ των βασικών αξιωματούχων αυτών των κυβερνήσεων (για παράδειγμα, οι αμοιβαίες επισκέψεις υπουργών δικαιοσύνης λίγο πριν τη χρήση της τακτικής αυτής στη δεύτερη χώρα) υποδεικνύουν ότι οι επιλογές αυτές συζητήθηκαν και μεταφέρθηκαν σκόπιμα. Υπάρχουν πολλά ακόμη παραδείγματα, όπου μια αλλαγή στο νομικό πλαίσιο επιτυγχάνεται να αποφύγει την κριτική, να καταφέρει πλήγμα στον συνταγματισμό και στη συνέχεια να μεταναστεύσει.

Για να κατανοήσουμε τον λόγο που συμβαίνει αυτό το φαινόμενο μήπως πρώτα να ρωτήσουμε: γιατί οι νέοι αυταρχικοί ηγέτες κερδίζουν τις εκλογές; Ο αυταρχικός νομικισμός δεν λαμβάνει χώρα επειδή αποτυγχάνουν οι πολίτες, αλλά οι ελίτ. Συχνά αυταρχικοί ηγέτες κέρδισαν στις εκλογές επειδή οι ψηφοφόροι απομάκρυναν προηγούμενες διεφθαρμένες ελίτ σε ένα πλαίσιο όπου υπήρχαν περιορισμένες ορθολογικές πολιτικές επιλογές. Η υποψηφιότητα των νέων αυταρχικών ηγετών ήταν το αποτέλεσμα συγκρούσεων μεταξύ των παλαιών ελίτ ή της κατάρρευσης του παλαιού κομματικού συστήματος. Τα παραδοσιακά κόμματα χάνουν τη βάση τους και οι ελίτ που κάποτε τα στήριζαν δεν μπορούν συμφωνήσουν σε λύσεις, επειδή συμβαίνει μια σημαντική πολιτική αλλαγή, στην οποία η διάκριση μεταξύ Αριστεράς και Δεξιάς αντικαθίσταται από μια νέα διάκριση μεταξύ παγκόσμιου και τοπικού.

Το 'τοπικό' δίνει την έμφαση, τα διακριτικά στοιχεία κάθε κοινωνίας, ως προς τη σημασία της αφοσίωσης και των διακριτών αξιών, ενώ το 'παγκόσμιο' τονίζει την

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρα

- «Αυταρχικός νομικισμός», Kim Lane Scheppele
- «Τα βήματα για μια ουσιαστική ενοποίηση», Ξενοφών Κοντιάδης
- «Ο δημόσιος λόγος για τη Δικαιοσύνη», Μιχάλης Πικραμένος
- «Το αναλογικό εκλογικό σύστημα ως προϋπόθεση συναίνεσης», Νίκος Μαραντζίδης
- «Η σταθερή διακυβέρνηση», Τάκης Βιδάλης
- Αφύσικες οι κοινωνικές ανισότητες;, Πέτρος Ι. Παραράς
- «Η σαρία και οι Έλληνες μουσουλμάνοι», Γιάννης Κτιστάκης
- «Πολιτική αμεροληψία και ανεξάρτητες αρχές», Κατερίνα Παπανικολάου

παγκόσμια διασύνδεση, τον κοσμοπολιτισμό και τις καθολικές αξίες. Η μετάβαση σε νέες πολιτικές συνθήκες ανοίγει ρήγματα στον πολιτικό χώρο, με αποτέλεσμα να προσφέρονται επιβλαβείς επιλογές στους πολίτες. (Σκεφτείτε τον Donald Trump στις ΗΠΑ και το Brexit στο Ηνωμένο Βασίλειο, και οι δύο επιλογές προέκυψαν από εμφύλιους πολέμους στα κεντροδεξιά κόμματα κάθε χώρας, συγκρούσεις που συνέβησαν όταν οι εθνικιστές και οι οπαδοί της παγκοσμιοποίησης ήρθαν σε αντιπαράθεση). Πιστεύω ότι ο κύριος μοχλός για την άνοδο της αυταρχικού νομικισμού δεν είναι ο 'λαϊκισμός', αλλά η ανικανότητα των ελίτ να προσαρμοστούν στις νέες πολιτικές συνθήκες.

Πώς εδραιώνουν την εξουσία τους οι νέοι αυταρχικοί ηγέτες; Μιλούν τη γλώσσα της δημοκρατίας και χρησιμοποιούν τα εργαλεία του συνταγματισμού. Διατρανώνουν την εντολή του εκλογικού σώματος και χρησιμοποιούν τον νόμο για να εδραιώσουν την εξουσία τους. Οι μέθοδοί τους περιλαμβάνουν τον έλεγχο των δικαστηρίων, τη νόθευση των εκλογών, τον υποβιβασμό του ρόλου των κοινοβουλίων, τον διασυρμό των ειδικών, την καταστροφή ανεξάρτητων φορέων διασφάλισης λογοδοσίας και την εδραίωση αντιφιλελεύθερων συνταγματικών κατασκευών. Επειδή όμως κρύβονται πίσω από τον συνταγματισμό και τη δημοκρατία, είναι δύσκολο να δει κανείς τη ζημιά που κάνουν πριν να είναι πολύ αργά.

(επιλογή-μετάφραση: Αλκμήνη Φωτιάδου)

<https://blogs.eui.eu/constitutionalism-politics-working-group/populist-constitutionalism-6-kim-lane-scheppele-autocratic-legalism>, 16/11/2017

Τα βήματα για μια ουσιαστική ενοποίηση

Ξενοφών Κοντιάδης, Καθηγητής Δημοσίου Δικαίου στο Πάντειο Πανεπιστήμιο, Πρόεδρος του Κέντρου Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου

Η Ευρωπαϊκή Ένωση βρίσκεται αντιμέτωπη με μια βαθιά κρίση. Οι επιπτώσεις της διεύρυνσης, η μείωση της ενωσιακής αλληλεγγύης, η απομάκρυνση από την προοπτική ενός ευρωπαϊκού δήμου, οι προσφυγικές και μεταναστευτικές ροές και η αποδόμηση του κοινωνικού κράτους έχουν εντείνει τον ευρωσκεπτικισμό. Εξίσου σημαντικό παράγοντα αποτέλεσε το ιδεολογικό έλλειμμα, η απουσία ενός κοινού ευρωπαϊκού σχεδίου για το μέλλον της Ευρώπης. Ταυτόχρονα, οι πολιτικές ηγεσίες εμφανίστηκαν τα τελευταία χρόνια διασπασμένες, ανταγωνιστικές μεταξύ τους και χωρίς ενιαίο

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρα

- «Αυταρχικός νομικισμός», Kim Lane Scheppele
- «Τα βήματα για μια ουσιαστική ενοποίηση», Ξενοφών Κοντιάδης
- «Ο δημόσιος λόγος για τη Δικαιοσύνη», Μιχάλης Πικραμένος
- «Το αναλογικό εκλογικό σύστημα ως προϋπόθεση συναίνεσης», Νίκος Μαραντζίδης
- «Η σταθερή διακυβέρνηση», Τάκης Βιδάλης
- Αφύσικες οι κοινωνικές ανισότητες;, Πέτρος Ι. Παραράς
- «Η σαρία και οι Έλληνες μουσουλμάνοι», Γιάννης Κτιστάκης
- «Πολιτική αμεροληψία και ανεξάρτητες αρχές», Κατερίνα Παπανικολάου

προγραμματικό λόγο.

Η αποδυνάμωση των φιλοευρωπαϊκών κομμάτων στις περισσότερες χώρες της Ευρώπης, η δημιουργία ιδιότυπων εσωτερικών συμμαχιών –που μεταβάλλονται συνεχώς και μάλιστα à la carte ανάμεσα σε ευρωσκεπτικιστικά και φιλομοσπονδιακά κράτη, κράτη με κεντροαριστερές ή κεντροδεξιές κυβερνήσεις, αλλά και με γνώμονα μια σειρά άλλων, ετερόκλητων κριτηρίων, προκάλεσαν τη σταδιακή αποδιάρθρωση των ενωσιακών ισορροπιών. Τέτοιες διακρίσεις είναι, μεταξύ άλλων, αυτές ανάμεσα σε παλιές και νέες (μετά τη διεύρυνση) χώρες, καθαρά εισφέρουσες στον κοινοτικό προϋπολογισμό και μη, πλούσιες και φτωχές, με διευρυμένο αγροτικό τομέα και μη, φιλοατλαντικές και ευρωκεντρικές, συνεπείς ως προς τους όρους του Συμφώνου Σταθερότητας και μη κ.λπ.

Η Ευρώπη είναι βαθιά διχασμένη και στερείται πολιτικού οράματος. Οι ηγέτες των κρατών-μελών που λειτούργησαν ως κινητήριες δυνάμεις για την ενωσιακή πορεία εμφανίστηκαν τα τελευταία χρόνια αποδυναμωμένοι. Ο περίφημος γαλλογερμανικός άξονας μέχρι πρότινος εμφανιζόταν να έχει απολέσει την ισχύ του και αναζητά τώρα έναν νέο βηματισμό, μετά την επικράτηση του Μακρόν στη Γαλλία και την πύρρειο νίκη της Μέρκελ στη Γερμανία. Ωστόσο, οι ευρωπαϊκές κοινωνίες είναι σήμερα περισσότερο παρά ποτέ διασπασμένες ως προς τις ευρωπαϊκές επιλογές των ηγετών τους, με τις γερμανικές εκλογές να επιβεβαιώνουν την άνοδο του ευρωσκεπτικισμού.

Μπορεί να προχωρήσουν η εμβάθυνση της πολιτικής ενοποίησης και ο εκδημοκρατισμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τη συμμετοχή όλων των κρατών-μελών; Η χώρα μας οφείλει να ταχθεί υπέρ αυτής της εκδοχής, χωρίς, ωστόσο, να αποκλείει αυτή τη μεταρρύθμιση με τη συμμετοχή μόνο των κρατών που το επιθυμούν. Κρίσιμο είναι όμως να αναγνωριστεί ότι η εμβάθυνση της πολιτικής ενοποίησης αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση (ή παρακολούθημα) της εμβάθυνσης της ενοποίησης σε άλλα επίπεδα. Δεν είναι νοητή η ολοκλήρωση της νομισματικής ενοποίησης μέσω της δημοσιονομικής και της πλήρους τραπεζικής ένωσης, ακόμη περισσότερο η εμβάθυνση της αμυντικής ενοποίησης, αν δεν συνοδεύονται από την πολιτική ένωση, που σημαίνει μια νέα, δημοκρατική θεσμική αρχιτεκτονική.

Η οικοδόμηση της ολοκληρωμένης ευρωπαϊκής οικονομικής διακυβέρνησης αποτελεί αναγκαία συνθήκη για την επιβίωση της νομισματικής ένωσης. Αυτό σημαίνει, καταρχάς, πλήρη δημοσιονομική ένωση στην

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρα

- «Αυταρχικός νομικισμός», Kim Lane Scheppele
- «Τα βήματα για μια ουσιαστική ενοποίηση», Ξενοφών Κοντιάδης
- «Ο δημόσιος λόγος για τη Δικαιοσύνη», Μιχάλης Πικραμένος
- «Το αναλογικό εκλογικό σύστημα ως προϋπόθεση συναίνεσης», Νίκος Μαραντζίδης
- «Η σταθερή διακυβέρνηση», Τάκης Βιδάλης
- Αφύσικες οι κοινωνικές ανισότητες;, Πέτρος Ι. Παραράς
- «Η σαρία και οι Έλληνες μουσουλμάνοι», Γιάννης Κτιστάκης
- «Πολιτική αμεροληψία και ανεξάρτητες αρχές», Κατερίνα Παπανικολάου

Ευρωζώνη, ισχυρό προϋπολογισμό και αναδιανεμητικές πολιτικές, μηχανισμούς μεταφοράς πόρων και αμοιβαιοποίηση του χρέους. Σημαίνει επίσης κοινή οικονομική πολιτική, δηλαδή συμμετρική κατανομή του κόστους προσαρμογής μεταξύ πλεονασματικών και ελλειμματικών κρατών-μελών, υψηλότερο βαθμό φορολογικής ενοποίησης και κοινές πολιτικές για την ανάπτυξη και την απασχόληση. Οι δομικές ατέλειες της Ευρωζώνης δεν θεραπεύονται μέσω των περιοριστικών μέτρων και της εσωτερικής υποτίμησης, αλλά μόνο με την εμβάθυνση της δημοσιονομικής και της οικονομικής ένωσης.

Θεμελιώδη στόχο της νέας αρχιτεκτονικής πρέπει να αποτελέσει επίσης η ενίσχυση της κοινωνικής διάστασης της ευρωπαϊκής ενοποίησης. Αυτό δεν σημαίνει ομογενοποίηση των συστημάτων κοινωνικής προστασίας των κρατών-μελών που παρουσιάζουν σημαντικές οργανωτικές και χρηματοδοτικές διαφοροποιήσεις, με αποτέλεσμα να μην είναι ούτε ευχερής ούτε επιθυμητή σε πολλές περιπτώσεις η προσαρμογή τους σε ένα ενιαίο πρότυπο. Όμως απαιτείται να ενισχυθεί ο αναδιανεμητικός ρόλος του ενωσιακού προϋπολογισμού, να αμβλυνθούν οι ανισότητες ως προς τη συμμετοχή του κόσμου της εργασίας στην κοινωνική πρόοδο και να αρθούν οι στρεβλώσεις στον ανταγωνισμό μεταξύ των κρατών-μελών. Δυστυχώς, όλες οι προηγούμενες μεταρρυθμίσεις στην ευρωπαϊκή αρχιτεκτονική υπονομεύονται από το εκλογικό αποτέλεσμα στη Γερμανία, την ανάδυση του νεοναζιστικού AfD και τη διάλυση του μεγάλου συνασπισμού Χριστιανοδημοκρατών – Σοσιαλδημοκρατών.

πηγή: «Νέα Σελίδα», 1/10/2017

Ο δημόσιος λόγος για τη Δικαιοσύνη

Μιχάλης Πικραμένος, Σύμβουλος Επικρατείας, Επίκουρος Καθηγητής Νομικής Σχολής ΑΠΘ, μέλος Δ.Σ. Ένωσης Δικαστών ΣτΕ

Η δικαιοσύνη έχει τριπλή φύση:

α) Είναι κατά το Σύνταγμα πολιτειακή λειτουργία –και ως εκ τούτου τμήμα της κρατικής εξουσίας– η οποία διακρίνεται από τις άλλες δύο πολιτειακές λειτουργίες, εκτελεστική και νομοθετική, με αποστολή την απονομή του δικαίου. Η δικαστική λειτουργία δεν είναι πολιτική λειτουργία εφόσον δεν έχει ως νομιμοποιητική βάση το εκλογικό σώμα.

β) Είναι εγγυητής των ελευθεριών του ατόμου και της κοινωνίας καθώς το Σύνταγμα έχει αναθέσει στα δικαστήρια τον έλεγχο της συνταγματικότητας των νόμων

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρα

- «Αυταρχικός νομικισμός», Kim Lane Scheppele
- «Τα βήματα για μια ουσιαστική ενοποίηση», Ξενοφών Κοντιάδης
- «Ο δημόσιος λόγος για τη Δικαιοσύνη», Μιχάλης Πικραμένος
- «Το αναλογικό εκλογικό σύστημα ως προϋπόθεση συναίνεσης», Νίκος Μαραντζίδης
- «Η σταθερή διακυβέρνηση», Τάκης Βιδάλης
- Αφύσικες οι κοινωνικές ανισότητες;, Πέτρος Ι. Παραράς
- «Η σαρία και οι Έλληνες μουσουλμάνοι», Γιάννης Κτιστάκης
- «Πολιτική αμεροληψία και ανεξάρτητες αρχές», Κατερίνα Παπανικολάου

του Κοινοβουλίου και της νομιμότητας των πράξεων της εκτελεστικής λειτουργίας.

γ) Είναι δημόσια υπηρεσία διότι οι αιτιολογημένες δικαστικές αποφάσεις χωρίς καθυστερήσεις υπηρετούν την καθημερινή ζωή των ανθρώπων, συμβάλλουν στην ανάπτυξη της οικονομίας και συγκαθορίζουν την κοινωνική και οικονομική πρόοδο της χώρας.

Με βάση την τριπλή φύση της ο δημόσιος λόγος, προφορικός και γραπτός, για τη δικαιοσύνη μπορεί να αφορά: α) στη διαμόρφωση δημόσιας πολιτικής για την οργάνωση και λειτουργία αποτελεσματικού δικαστικού συστήματος που να διαρθρώνεται σε λιγότερα, μεσαίου μεγέθους, δικαστήρια με ικανό αριθμό δικαστών, εξειδικευμένο υπαλληλικό προσωπικό και τεχνολογικές υποδομές. Έτσι, θα τεθεί ένα τέλος στην αναχρονιστική πολιτική της διαρκούς αύξησης θέσεων δικαστών και δικαστηρίων, β) στην άσκηση κριτικής δικαστικών αποφάσεων, με αφορμή συγκεκριμένες υποθέσεις, καθώς και δικαστών ή δικαστικών ενώσεων αλλά και του τρόπου λειτουργίας των δικαστηρίων που χαρακτηρίζεται από βραδύτητα.

Οι εκφραστές δημόσιου λόγου για τη δικαιοσύνη μπορεί να είναι: α) πολιτικά πρόσωπα, όπως κυβερνητικοί αξιωματούχοι, βουλευτές, μέλη κομμάτων κλπ., β) δημοσιογράφοι και άλλα δημόσια πρόσωπα, γ) νομικοί και επιστήμονες άλλων κλάδων, δ) δικαστικές ενώσεις και δικαστές. Επομένως, ο δημόσιος λόγος για τη δικαιοσύνη μπορεί να είναι πολιτικός, δημοσιογραφικός, επιστημονικός, χωρίς βεβαίως να αποκλείεται η μείξη αυτών των μορφών.

Το ζήτημα που ανακύπτει είναι ποιο το περιεχόμενο και τα όρια του δημόσιου λόγου για τη δικαιοσύνη, όταν αυτός αφορά στην άσκηση κριτικής δικαστικών αποφάσεων. Για την απάντηση πρέπει να ληφθούν υπόψη τα εξής:

α) Ο συντακτικός νομοθέτης κατοχύρωσε ενσυνειδήτως τη, στερούμενη δημοκρατικής νομιμοποίησης, συγκρότηση των δικαστηρίων από επαγγελματίες δικαστές, με νομική παιδεία, που απολαύουν ανεξαρτησίας και των οποίων οι κρίσεις πρέπει να είναι ειδικά και εμπεριστατωμένα αιτιολογημένες. Οι κρίσεις αυτές ελέγχονται σε μια δημοκρατική πολιτεία τόσο με ένδικα μέσα ενώπιον ανωτέρων δικαστηρίων όσο και με την ασκούμενη κριτική στο πλαίσιο της δημόσιας ζωής. Εξάλλου, δικαστική ανεξαρτησία δεν σημαίνει ότι οι δικαστές είναι υπεράνω ελέγχου και κριτικής αλλ' ότι επιτελούν την αποστολή τους υπό τη σκέπη συνταγματικών εγγυήσεων που έχουν τεθεί εν τέλει προς

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρα

- «Αυταρχικός νομικισμός», Kim Lane Scheppele
- «Τα βήματα για μια ουσιαστική ενοποίηση», Ξενοφών Κοντιάδης
- «Ο δημόσιος λόγος για τη Δικαιοσύνη», Μιχάλης Πικραμένος
- «Το αναλογικό εκλογικό σύστημα ως προϋπόθεση συναίνεσης», Νίκος Μαραντζίδης
- «Η σταθερή διακυβέρνηση», Τάκης Βιδάλης
- Αφύσικες οι κοινωνικές ανισότητες;, Πέτρος Ι. Παραράς
- «Η σαρία και οι Έλληνες μουσουλμάνοι», Γιάννης Κτιστάκης
- «Πολιτική αμεροληψία και ανεξάρτητες αρχές», Κατερίνα Παπανικολάου

εξυπηρέτηση του πολίτη, ο οποίος προσφεύγει στο δικαστήριο θεωρώντας το ως εγγυητή των δικαιωμάτων και ελευθεριών του.

β) Η φύση του δικαστικού λειτουργήματος, η οποία συνδέεται στενά και με την αρχή της πολιτικής ουδετερότητας, δεν επιτρέπει στους δικαστές και στις δικαστικές ενώσεις να αντιπαρατίθενται με πολιτικά ή άλλα δημόσια πρόσωπα για κρίσεις δικαστικών αποφάσεων ή για πράξεις και παραλείψεις δικαστών. Οι δικαστές και οι ενώσεις τους μπορεί να συμμετέχουν στη σχετική συζήτηση με φειδώ και με χρήση επιστημονικών επιχειρημάτων προς επίρρωση της δικαστικής απόφασης που δέχεται τα πυρά της κριτικής, την ίδια δε αυτοσυγκράτηση πρέπει να επιδεικνύουν και όταν η κριτική στρέφεται κατά δικαστών ατομικά. Απαντήσεις δικαστών και ανακοινώσεις δικαστικών ενώσεων, οι οποίες εκφεύγουν των ορίων, εκθέτουν τη δικαιοσύνη και τους λειτουργούς της.

γ) Η νομιμοποίηση της δικαστικής λειτουργίας είναι η αιτιολογία των αποφάσεών της. Επομένως, οι σκέψεις στη δικαστική απόφαση που στηρίζουν το διατακτικό της, είναι η καρδιά του δικαιοδοτικού έργου και στο σημείο αυτό κρίνεται η ποιότητα απονομής του δικαίου.

Οι δικαστικές αποφάσεις είναι αυτονόητο ότι υπόκεινται σε κριτική η οποία, όμως, πρέπει να αναφέρεται προπάντων στις αιτιολογίες και να μην εξαντλείται στο αποτέλεσμα της απόφασης, όπως συνήθως γίνεται, με επίκληση μάλιστα της αντίθεσης του αποτελέσματος προς το «κοινό περί δικαίου αίσθημα» που δεν υφίσταται ενόψει του σύνθετου χαρακτήρα της έννομης τάξης των σύγχρονων κρατών και της ποικιλίας πεποιθήσεων στις ανοιχτές και πολυφωνικές κοινωνίες. Σε μια εποχή που ο δημόσιος λόγος διατυπώνεται με επικοινωνιακούς όρους, η ασκούμενη, πολλές φορές, κριτική στις δικαστικές αποφάσεις θυμίζει στείρα πολιτική αντιπαράθεση όπου κυριαρχεί το σύνθημα και απουσιάζει το επιχείρημα. Αυτό το είδος «κριτικής» που ασκείται τις τελευταίες δεκαετίες όχι μόνο για πράξεις της δικαιοσύνης αλλά και του Κοινοβουλίου και της κυβέρνησης, ακυρώνει το ουσιώδες στοιχείο της δημοκρατίας που είναι ο διάλογος με βάση τεκμηριωμένες αντίθετες απόψεις. Είναι επίσης αναγκαίο να αποφεύγονται αγοραίες εκφράσεις και ακραίοι χαρακτηρισμοί, διότι η απόπειρα ευτελισμού της δικαιοσύνης, ιδίως από πολιτικά πρόσωπα, υπονομεύει το κύρος και των άλλων θεσμών της Πολιτείας, καθώς η επικράτηση ακραίας ρητορικής στη δημόσια ζωή θέτει σε δοκιμασία συνολικά τη δημοκρατία.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρα

- «Αυταρχικός νομικισμός», Kim Lane Scheppele
- «Τα βήματα για μια ουσιαστική ενοποίηση», Ξενοφών Κοντιάδης
- «Ο δημόσιος λόγος για τη Δικαιοσύνη», Μιχάλης Πικραμένος
- «Το αναλογικό εκλογικό σύστημα ως προϋπόθεση συναίνεσης», Νίκος Μαραντζίδης
- «Η σταθερή διακυβέρνηση», Τάκης Βιδάλης
- Αφύσικες οι κοινωνικές ανισότητες;, Πέτρος Ι. Παραράς
- «Η σαρία και οι Έλληνες μουσουλμάνοι», Γιάννης Κτιστάκης
- «Πολιτική αμεροληψία και ανεξάρτητες αρχές», Κατερίνα Παπανικολάου

Το αναλογικό εκλογικό σύστημα ως προϋπόθεση συναίνεσης

Νίκος Μαραντζίδης, Καθηγητής Πολιτικής Επιστήμης στο Πανεπιστήμιο Μακεδονίας και επισκέπτης Καθηγητής στο Πανεπιστήμιο του Καρόλου στην Πράγα

Και 50% να πάρει η Νέα Δημοκρατία στις εκλογές πάλι δεν φτάνει. Την επόμενη μέρα θα χρειαστεί να δημιουργήσει ευρύτερα πεδία κοινωνικής συνεννόησης, συνεργασίας και συναίνεσης. Αυτός είναι ο νόμος της ανάγκης αν θέλουμε να πάμε μπροστά». Η πρόσφατη αυτή τοποθέτηση του περιφερειάρχη Στερεάς Ελλάδας Κώστα Μπακογιάννη προκάλεσε ποικίλες αντιδράσεις και κάποιες αμηχανίες για λόγους που εύκολα γίνονται κατανοητοί.

Κι όμως, δεν έχουμε πολύ χρόνο μπροστά μας αν δεν θέλουμε να συνεχίσουμε να πριονίζουμε το κλαδί που καθόμαστε. Είναι ζωτικής σημασίας να διαμορφωθούν στη χώρα, το συντομότερο δυνατό, κανόνες πολιτικής συμπεριφοράς που αντιστοιχούν σε μια ανεπτυγμένη και σταθερή φιλελεύθερη δυτική δημοκρατία. Η χρεοκοπία του αφηγήματος αυτού του ΣΥΡΙΖΑ που, σύμφωνα με τα ίδια τα λόγια του Αλ. Τσίπρα, «δεν υπάρχει πλέον», και η στροφή του σε μια παλιομοδίτικη σοσιαλδημοκρατία αποτελούν πραγματική ευκαιρία για να σχεδιασθεί με νηφαλιότητα το βασικό πλαίσιο ενός νέου πολιτικού πολιτισμού.

Για αυτόν τον νέο πολιτικό πολιτισμό απαιτούνται δύο βασικοί παράγοντες: κατάλληλο ανθρώπινο δυναμικό και αποπολιτικοί θεσμοί. Ο άνθρωπος είναι το κρίσιμο εκείνο στοιχείο που μετουσιώνει τους κανόνες σε συμπεριφορές. Βέβαια συνιστά την πιο απρόβλεπτη από όλες τις παραμέτρους και υπό αυτήν την έννοια ό,τι κι αν κατασκευάσουμε θεσμικά, αν οι άνθρωποι που μας εκπροσωπούν δεν είναι οι κατάλληλοι τα πράγματα θα είναι δύσκολα. Για αυτόν τον λόγο ακριβώς χρειαζόμαστε ανθρώπους αξιών με αίσθηση του μέτρου. Όμως το ζήτημα δεν περιορίζεται στην ποιότητα των ανθρώπων.

Οι πολιτικοί θεσμοί είναι εκείνοι που κατεξοχήν μπορούν να συμβάλουν στην ομαλοποίηση της πολιτικής μας ζωής. Προς μια τέτοια κατεύθυνση, θα διαδραμάτιζε ρόλο ένα σταθερό, αναλογικής υφής εκλογικό σύστημα. Θεωρώ ιδανικό το «γερμανικό σύστημα», που διασφαλίζει την αναλογική αντιπροσώπευση εμποδίζοντας ταυτόχρονα τον ακραίο κατακερματισμό με κατώφλι εισόδου το 5%. Γνωρίζω πως οι μεθεπόμενες εκλογές θα διεξαχθούν με αναλογικό σύστημα. Γνωρίζω επίσης πως η Ν.Δ. έχει εξαγγείλει την κατάργησή του και την επιστροφή σε

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρα

- «Αυταρχικός νομικισμός», Kim Lane Scheppele
- «Τα βήματα για μια ουσιαστική ενοποίηση», Ξενοφών Κοντιάδης
- «Ο δημόσιος λόγος για τη Δικαιοσύνη», Μιχάλης Πικραμένος
- «Το αναλογικό εκλογικό σύστημα ως προϋπόθεση συναίνεσης», Νίκος Μαραντζίδης
- «Η σταθερή διακυβέρνηση», Τάκης Βιδάλης
- Αφύσικες οι κοινωνικές ανισότητες;, Πέτρος Ι. Παραράς
- «Η σαρία και οι Έλληνες μουσουλμάνοι», Γιάννης Κτιστάκης
- «Πολιτική αμεροληψία και ανεξάρτητες αρχές», Κατερίνα Παπανικολάου

κάποιο σύστημα «ενισχυμένης αναλογικής». Δεν συμφωνώ. Δεν χρειαζόμαστε έναν νέο κύκλο δικομματικής πόλωσης. Χρειαζόμαστε, αντίθετα, να γίνουν βήματα προς μια Δημοκρατία της Συναίνεσης.

Ο δικομματισμός της μεταπολίτευσης (με τα θετικά και τα αρνητικά του) έχει πια τελειώσει. Οι εναλλακτικές που έχουμε τώρα είναι δύο: είτε να συνεχίσουμε να πορευόμαστε στον δρόμο της πόλωσης, που μπορεί να μας οδηγήσει σε νέες περιπέτειες, είτε να αναζητήσουμε τις μεθόδους εκείνες ώστε το πολιτικό σύστημα να γίνει περισσότερο συναινετικό. Ένα αναλογικό σύστημα έχει πολλά πλεονεκτήματα. Κατ' αρχήν, θα διαμορφώσει μια «υγειονομική ζώνη» έναντι των ακραίων και εξτρεμιστών, επιτρέποντας στις μετριοπαθείς δυνάμεις να αναπνεύσουν και να ενισχύσουν τον θεσμικό τους ρόλο. Όποιος θέλει να κυβερνήσει θα υποχρεωθεί να αναζητήσει συμμαχίες προς το κέντρο του κομματικού συστήματος, διαφορετικά θα ζει σε συνθήκες πολιτικής απομόνωσης. Οι ακραίοι απλώς δεν θα έχουν σημασία. Με αυτόν τον τρόπο οι κραυγές και απειλές θα αντικατασταθούν από διαπραγματεύσεις και συμβιβασμούς.

Ας κοιτάξουμε την Ολλανδία ή τη Γερμανία πρόσφατα. Παρά την άνοδο των εθνολαϊκιστικών κομμάτων κανείς πραγματικά δεν ανησύχησε πως η χώρα δεν θα μπορούσε να κυβερνηθεί ή ακόμη χειρότερα ότι θα έπαιρνε τον δρόμο προς την αυτοκτονία ή την «Greek kolotoumba». Όλοι ήξεραν πως χάρη στο εκλογικό σύστημα ήταν αδύνατον να κυβερνήσουν οι ακραίοι εθνολαϊκιστές. Ας σκεφτούμε όμως και την ελληνική περίπτωση. Θα είχαμε ζήσει τη «βαρουφακική» περίοδο αν το 2015 ο ΣΥΡΙΖΑ χρειαζόταν άλλους τριάντα βουλευτές για να κυβερνήσει και έπρεπε να σχηματίσει κυβέρνηση είτε με τη Ν.Δ. είτε με το ΠΑΣΟΚ και το Ποτάμι; Χωρίς καμιά αμφιβολία η αναλογική θα μας είχε γλιτώσει από αυτήν την περιπέτεια και πολλές άλλες.

Σήμερα τα θηριώδη κόμματα-παρατάξεις τείνουν προς εξαφάνιση και αναδύονται πιο πλουραλιστικά κοινοβούλια. Παραδείγματα άφθονα: στις πρόσφατες εκλογές στην Τσεχία εννέα κόμματα εισήλθαν στη Βουλή και το δεύτερο σε ψήφους έλαβε μόλις 11%. Λίγο καιρό νωρίτερα, στη Γερμανία τα δύο ιστορικά κόμματα (Χριστιανοδημοκράτες και Σοσιαλδημοκράτες) μετά βίας άγγιξαν το 50% μαζί. Στην Ολλανδία υπάρχουν 13 κόμματα στο κοινοβούλιο και το κόμμα του πρωθυπουργού Ρούτε κέρδισε μόλις 21%.

Η αναλογική αποδραματοποιεί τις εκλογές και κάνει τις εκλογικές διεργασίες να φαίνονται πιο αργόσυρτες και

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρα

- «Αυταρχικός νομικισμός», Kim Lane Scheppele
- «Τα βήματα για μια ουσιαστική ενοποίηση», Ξενοφών Κοντιάδης
- «Ο δημόσιος λόγος για τη Δικαιοσύνη», Μιχάλης Πικραμένος
- «Το αναλογικό εκλογικό σύστημα ως προϋπόθεση συναίνεσης», Νίκος Μαραντζίδης
- «Η σταθερή διακυβέρνηση», Τάκης Βιδάλης
- Αφύσικες οι κοινωνικές ανισότητες;, Πέτρος Ι. Παραράς
- «Η σαρία και οι Έλληνες μουσουλμάνοι», Γιάννης Κτιστάκης
- «Πολιτική αμεροληψία και ανεξάρτητες αρχές», Κατερίνα Παπανικολάου

τεχνικές. Τις κάνει υπόθεση ρουτίνας, όχι αντιπαράθεση του «φωτός» με το «σκοτάδι» ή των «πατριωτών» με τους «γερμανοτσολιάδες». Φτάνει πλέον το παραμύθι πως «οι επόμενες εκλογές είναι οι πιο σημαντικές της μεταπολίτευσης», φράση που τα κόμματα αγαπούν να λένε σε κάθε εκλογή από τότε που τουλάχιστον θυμάμαι τον εαυτό μου να ψηφίζει.

Βέβαια, η αναλογική, για να μην οδηγήσει σε μια κυνική κομματοκρατία όπου τα πάντα απλώς παζαρεύονται, πρέπει να εξισορροπηθεί από ισχυρές ανεξάρτητες αρχές και θεσμούς συμμετοχικής δημοκρατίας. Όμως αυτή είναι μια άλλη συζήτηση, που έχουμε πολύ χρόνο μπροστά μας για να την κάνουμε.

πηγή: «Καθημερινή της Κυριακής», 5/11/2017

Η σταθερή διακυβέρνηση

Τάκης Βιδάλης, συνταγματολόγος. Το βιβλίο του «Ο Πολίτης Πρόεδρος. Γιατί πρέπει να αλλάξουμε πολίτευμα» κυκλοφορεί στις εκδόσεις Παπαζήση

Στη συζήτηση για την αναθεώρηση του Συντάγματος, η εξασφάλιση σταθερότητας στη διακυβέρνηση έχει απασχολήσει ελάχιστα, μέχρι τώρα. Κι όμως, είναι γνωστό ότι, σε όλη τη διάρκεια της Μεταπολίτευσης, η αδράνεια για τη λήψη κρίσιμων αποφάσεων και, βέβαια, η αναβολή αναγκαίων μεταρρυθμίσεων από τους κατά καιρούς κυβερνώντες οφείλονταν στο ότι αυτοί δεν αισθάνονταν σταθερή την εξουσία στα χέρια τους.

Το περίφημο «πολιτικό κόστος» δεν θα είχε τη σημασία που μάθαμε να του αποδίδουμε, αν οι κυβερνήσεις είχαν περισσότερο ωφέλιμο χρόνο από τα δύο (το πολύ) χρόνια που διαθέτουν, μετά τις πρώτες ημέρες της ενημέρωσής τους έως τις όποιες επόμενες εκλογές (ευρωεκλογές, δημοτικές, βουλευτικές), στις οποίες θα μετρηθεί –άμεσα ή έμμεσα– η απήχησή τους στους πολίτες. Στην πραγματικότητα, οι κυβερνήσεις ζουν για την επανεκλογή τους, για τη διατήρηση της εξουσίας ως αυτοσκοπού κι όχι για την αξιοποίησή της στην επιδίωξη στόχων δημόσιου ενδιαφέροντος.

Όταν άρχισε να συνειδητοποιείται αυτός ο παραλογισμός, οι λύσεις που αναζητήσαμε περιορίστηκαν σε αλημνείες στον εκλογικό νόμο. Αλημνείες με έντονη ιδεολογική φόρτιση, αλλά με κοινό χαρακτηριστικό έναν παιδιάστικο βολονταρισμό.

Η συντηρητική παράταξη πάντοτε ευνοούσε την επιλογή περισσότερο πλειοψηφικών εκλογικών συστημάτων που αναδεικνύουν κατά κανόνα μονοκομματικές κυβερνήσεις, ελπίζοντας ότι η σταθερότητα εξαρτάται τελικά από

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρα

- «Αυταρχικός νομικισμός», Kim Lane Scheppele
- «Τα βήματα για μια ουσιαστική ενοποίηση», Ξενοφών Κοντιάδης
- «Ο δημόσιος λόγος για τη Δικαιοσύνη», Μιχάλης Πικραμένος
- «Το αναλογικό εκλογικό σύστημα ως προϋπόθεση συναίνεσης», Νίκος Μαραντζίδης
- «Η σταθερή διακυβέρνηση», Τάκης Βιδάλης
- Αφύσικες οι κοινωνικές ανισότητες;, Πέτρος Ι. Παραράς
- «Η σαρία και οι Έλληνες μουσουλμάνοι», Γιάννης Κτιστάκης
- «Πολιτική αμεροληψία και ανεξάρτητες αρχές», Κατερίνα Παπανικολάου

κάποια «αρραγή» ενότητα των τελευταίων υπό τον πρωθυπουργό.

Η Κεντροαριστερά ακολουθούσε (ιδίως στα χρόνια του ισχυρού ΠΑΣΟΚ) τον ίδιο δρόμο, αλλάζοντας ωστόσο – ιδίως στα τελευταία χρόνια– προς την κατεύθυνση αναλογικότερων συστημάτων, δείχνοντας να εμπιστεύεται περισσότερο τις κυβερνήσεις συνεργασίας για τη σταθερότητα της διακυβέρνησης.

Η Αριστερά, πάλι, ενδιαφερόταν να προωθήσει την απλή αναλογική, όχι όμως τόσο γιατί την ενδιέφερε η διακυβέρνηση, όσο για να έχει εξασφαλισμένη την εκλογική της επιβίωση. Όταν, πάντως, ανέλαβε η ίδια την εξουσία (ΣΥΡΙΖΑ), οι θέσεις της ως προς το εκλογικό σύστημα έγιναν πολύ πιο μετριοπαθείς.

Παρά το ότι όλες οι παραπάνω εκδοχές δοκιμάστηκαν στη Μεταπολίτευση, οι αναγκαίες μεταρρυθμίσεις για την πρόοδο του τόπου ποτέ δεν ήλθαν. Ούτε οι σχετικά μακρόβιες μονοκομματικές κυβερνήσεις έβαλαν σε δεύτερη μοίρα το πολιτικό κόστος, ούτε βέβαια τα παλιότερα και, ιδίως, τα πιο πρόσφατα παραδείγματα κυβερνήσεων συνεργασίας το αγνόησαν – αν δεν το έκαναν αποκλειστικό γνώμονα ενός κυνικού ενδοκυβερνητικού ανταγωνισμού. Το αποτέλεσμα δεν ήταν άλλο από μια εκνευριστική αδράνεια των κυβερνώντων σε όλα τα μέτωπα, που μας οδήγησε μαθηματικά στην κρίση και τη διαιώνισή της.

Μήπως είναι, λοιπόν, καιρός να ψάξουμε αλλού την αναγκαία σταθερότητα στη διακυβέρνηση, μακριά από ευσεβείς πόθους για την «καλή θέληση» οποιουδήποτε κυβερνά, είτε μόνος είτε σε συνεργασία με άλλους; Μία σχετική επισήμανση του Γιάννη Ραγκούση («Καθημερινή» της 7/9/17), που μακάρι να ευαισθητοποιήσει κι άλλους σε ολόκληρο το πολιτικό φάσμα, αξίζει να εξετασθεί περισσότερο.

Γιατί άραγε να μην «κλειδώσουμε» με την αναθεώρηση τον χρόνο παραμονής μιας κυβέρνησης στην εξουσία για μια τετραετία, είτε δυσκολεύοντας την κοινοβουλευτική της πτώση είτε –ακόμη καλύτερα– απεξαρτώντας την οριστικά από την εμπιστοσύνη της Βουλής, άρα από την αβεβαιότητα των εκλογών που βιώνει αυτή η τελευταία; Αν η δεύτερη εκδοχή θεωρείται ακόμη ξένη προς τις (μάλλον θλιβερές...) κοινοβουλευτικές μας «παραδόσεις» (ως συμβατή μόνο με προεδρικά συστήματα), η πρώτη πάντως δεν είναι. Η απαίτηση, π.χ., για αυξημένη πλειοψηφία (έστω των 3/5 των βουλευτών) προκειμένου να καταψηφισθεί μια κυβέρνηση από τη Βουλή και να «πέσει», ίσως και με την ταυτόχρονη προϋπόθεση η ίδια πλειοψηφία να προτείνει υποχρεωτικά νέα κυβέρνηση,

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρα

- «Αυταρχικός νομικισμός», Kim Lane Scheppele
- «Τα βήματα για μια ουσιαστική ενοποίηση», Ξενοφών Κοντιάδης
- «Ο δημόσιος λόγος για τη Δικαιοσύνη», Μιχάλης Πικραμένος
- «Το αναλογικό εκλογικό σύστημα ως προϋπόθεση συναίνεσης», Νίκος Μαραντζίδης
- «Η σταθερή διακυβέρνηση», Τάκης Βιδάλης
- Αφύσικες οι κοινωνικές ανισότητες;, Πέτρος Ι. Παραράς
- «Η σαρία και οι Έλληνες μουσουλμάνοι», Γιάννης Κτιστάκης
- «Πολιτική αμεροληψία και ανεξάρτητες αρχές», Κατερίνα Παπανικολάου

εγγυώμενη έτσι εκ των προτέρων ότι θα τη στηρίξει, δεν είναι έξω από το πλαίσιο της παρούσας αναθεώρησης. Αυτές οι δύο προϋποθέσεις, μάλιστα, δεν αποκλείεται να συνδυασθούν με το ασυμβίβαστο των ιδιοτήτων μέλους της κυβέρνησης και βουλευτή –που ήδη έχει προταθεί από πολλούς–, απελευθερώνοντας ακόμη περισσότερο τη διακυβέρνηση από εκλογικές «δεύτερες σκέψεις».

Το όφελος θα είναι διπλό: σταθερότητα, με περισσότερη άνεση «ωφέλιμου» χρόνου για την εκάστοτε κυβέρνηση, αλλά και λιγότερα «παιχνίδια» με τον εκλογικό νόμο, που –αν μη τι άλλο– εργαλειοποιούν τους ίδιους τους πολίτες – όλους μας!

πηγή: «*Protagon.gr*», 5/11/2017

Αφύσικες οι κοινωνικές ανισότητες;

Πέτρος Ι. Παραράς, Καθηγητής Συνταγματικού Δικαίου, Επίτιμος Αντιπρόεδρος ΣτΕ

«Δεν τρέφω αυταπάτες για μια κοινωνία χωρίς ανισότητες. Κάτι τέτοιο είναι αντίθετο στην ανθρώπινη φύση και όσοι το επιχειρήσαν καταστρατήγησαν τελικά την ίδια τη Δημοκρατία και τα ατομικά δικαιώματα». Η αποστροφή αυτή του αρχηγού της αξιωματικής αντιπολίτευσης στην ομιλία του στη Θεσσαλονίκη (16.9.2017), ήγειρε ενστάσεις από ορισμένους οι οποίοι, λόγω αριστερής ιδεολογίας, παρερμήνευσαν το κείμενο. Δοθέντος λοιπόν ότι η ως άνω περικοπή αναφέρεται προφανώς στις κοινωνικές ανισότητες, όπως προκύπτει και από την αμέσως επόμενη φράση της ομιλίας, πρέπει να λεχθούν τα εξής: Το δόγμα της ισότητας αποτελεί γενικευμένη κατάκτηση, αρχής γενομένης από την γαλλική Διακήρυξη του 1789, όλα δε τα Συντάγματα προβλέπουν την ισότητα ενώπιον του νόμου (=ισονομία, αρχή διατυπωμένη ήδη στην αρχαία Ελλάδα). Από τον 19^ο αιώνα, η αρχή αυτή της «νομικής» ισότητας επεκτάθηκε και στην άσκηση πολιτικών δικαιωμάτων, όπως η αρχή της καθολικής ψηφοφορίας, η αναγνώριση του δικαιώματος ψήφου στις γυναίκες κ.λπ. (=ισοπολιτεία). Τα παραπάνω αποτελούν παγιωμένους προ πολλού κανόνες που ουδείς εχέφρων αμφισβητεί, άρα η «ομιλία» προδήλως δεν αναφέρεται στις ως άνω έννοιες.

Όμως, το δημοκρατικό πολίτευμα (=καθιέρωση αρχών κράτους δικαίου, ατομικά και πολιτικά δικαιώματα) προϋποθέτει και τον οικονομικό φιλελευθερισμό, δηλαδή την οικονομική-επιχειρηματική ελευθερία, την ανάπτυξη του καθενός σύμφωνα με τις ικανότητές του (αξιοκρατία) και την ιδιωτική ιδιοκτησία γης και μέσων παραγωγής. Αλλά ο φιλελευθερισμός αυτός δεν εξασφαλίζει και την

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρα

- «Αυταρχικός νομικισμός», Kim Lane Scheppele
- «Τα βήματα για μια ουσιαστική ενοποίηση», Ξενοφών Κοντιάδης
- «Ο δημόσιος λόγος για τη Δικαιοσύνη», Μιχάλης Πικραμένος
- «Το αναλογικό εκλογικό σύστημα ως προϋπόθεση συναίνεσης», Νίκος Μαραντζίδης
- «Η σταθερή διακυβέρνηση», Τάκης Βιδάλης
- Αφύσικες οι κοινωνικές ανισότητες;, Πέτρος Ι. Παραράς
- «Η σαρία και οι Έλληνες μουσουλμάνοι», Γιάννης Κτιστάκης
- «Πολιτική αμεροληψία και ανεξάρτητες αρχές», Κατερίνα Παπανικολάου

«οικονομική ευημερία» όλων (βλ. Amartya Sen, *Η ιδέα της δικαιοσύνης*, Πόλις, σελ. 264 επ.), αφού παντού διαπιστώνεται ότι υπάρχουν οικονομικά ασθενέστερες και ευπαθείς ομάδες, για τις οποίες όμως το κράτος υποχρεούται να μεριμνά. Έτσι, κυρίως τα μεταπολεμικά Συντάγματα στις χώρες του ευρωπαϊκού νομικού πολιτισμού προέβλεψαν το πρώτον, για την απάμβλυνση των κοινωνικών αυτών ανισοτήτων, και σειρά όλη κοινωνικών δικαιωμάτων, όπως είναι η καθιέρωση αρχών κράτους-πρόνοιας, η ισότητα στην εκπαίδευση και την υγειονομική περίθαλψη, η θέσπιση προοδευτικού φορολογικού συστήματος κ.λπ.

Παρά ταύτα, η ύπαρξη των ανισοτήτων αυτών εξακολουθεί να διαπιστώνεται ακόμη και σήμερα σε όλες τις κοινωνίες, σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό, ακριβώς διότι δεν μπορεί ποτέ να επιτευχθεί η λεγόμενη «ουσιαστική» ισότητα. Στη Γαλλία, η αριστερά, από τη δεκαετία του '70 τουλάχιστον, πασχίζει για την εξίσωση των κοινωνικών συνθηκών που όμως ποτέ δεν πραγματοποιήθηκε ούτε και στα χρόνια του Mitterrand, ακόμη δε και σήμερα επισημαίνεται η εκτίναξη των οικονομικών ανισοτήτων σε κείμενο του αριστερού διανοούμενου Emmanuel Todd, «Le monde» (1.9.2017, σελ. 20), ο δε πρώην γενικός γραμματέας του ΟΗΕ, Ανάν, αναφέρθηκε πρόσφατα στην οικονομική ανισότητα, «Καθημερινή» (14.9.2017, σελ.5).

Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι κάθε κοινωνία, κατά τη φύση του πράγματος, παράγει διαρκώς ανισότητες, αφού από τη γέννησή μας μοιραίως βιώνουμε σε διαφορετικό περιβάλλον, οικογενειακό, σχολικό, επαγγελματικό. Ακόμη και κατά την αισθητική του σώματος διαφέρουμε, που και αυτή έχει οικονομικές συνέπειες!

Οι κοινωνικές και οικονομικές λοιπόν ανισότητες αναπαράγονται και κάθε προσπάθεια για οριστική εξάλειψη αυτών αντιβαίνει στον ρεαλισμό και χαρακτηρίζεται ως ακραία ουτοπία. Εξ αυτού του λόγου κατέρρευσαν και τα ολοκληρωτικά καθεστώτα του υπαρκτού σοσιαλισμού, διότι δεν κατάφεραν να αντιμετωπίσουν την οικονομική ανέχεια, δίνοντας σε όλους περίπου τα ίδια μέσα για την απλή επιβίωσή τους μέσα σε ένα ανελεύθερο καθεστώς.

Έκανε, λοιπόν, μια αυτονόητη διαπίστωση ο κ. Μητσοτάκης και δεν «υπερασπίστηκε τις κοινωνικές ανισότητες»!, κατά τη φτηνή ερμηνεία του Δ. Τζανακόπουλου, ώστε η αμφισβήτησή του από την αριστερά απλώς επαναφέρει το θέμα της υπεροχής της (κοινωνικής) ισότητας που πράγματι είναι δόγμα τελείως τώρα ξεπερασμένο, διότι οι άνθρωποι, από τη φύση τους,

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρα

- «Αυταρχικός νομικισμός», Kim Lane Scheppele
- «Τα βήματα για μια ουσιαστική ενοποίηση», Ξενοφών Κοντιάδης
- «Ο δημόσιος λόγος για τη Δικαιοσύνη», Μιχάλης Πικραμένος
- «Το αναλογικό εκλογικό σύστημα ως προϋπόθεση συναίνεσης», Νίκος Μαραντζίδης
- «Η σταθερή διακυβέρνηση», Τάκης Βιδάλης
- Αφύσικες οι κοινωνικές ανισότητες;, Πέτρος Ι. Παραράς
- «Η σαρία και οι Έλληνες μουσουλμάνοι», Γιάννης Κτιστάκης
- «Πολιτική αμεροληψία και ανεξάρτητες αρχές», Κατερίνα Παπανικολάου

δεν είναι ίσοι παρά μόνον ενώπιον του νόμου, ενώ καθ' όλα τα άλλα είμαστε διαφορετικοί, ήδη δε διεκδικείται και το «δικαίωμα στη διαφορά». Όχι λοιπόν στην ανατριχιαστική ομοιομορφία των ανθρώπων. Εντεύθεν, δεν θα συμφωνούσα με το κείμενο του Π. Μπουκάλα, έγκριτου δημοσιογράφου της Καθημερινής: «Αφύσικη η ισοπολιτεία;» (20.9.2017).

πηγή: «Καθημερινή», 11/11/2017

Η σαρία και οι Έλληνες μουσουλμάνοι

Γιάννης Κτιστάκης, Επίκουρος Καθηγητής Νομικής στο Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Οι εξαγγελίες Τσίπρα για τη σαρία και τον μουφτή αποτελούν χαρακτηριστικό παράδειγμα λήψης ημιμέτρων εμπρός στον φόβο της επικείμενης ευρωπαϊκής καταδίκης της ελληνικής μειονοτικής πολιτικής στη Θράκη – της έβδομης μέχρι σήμερα. Τα μέτρα αυτά εξαγγέλθηκαν, προφανώς, ενόψει της ακροαματικής διαδικασίας της 6ης Δεκεμβρίου ενώπιον της ολομέλειας του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (Στρασβούργου) όπου θα εξεταστούν τα ίδια ακριβώς ζητήματα.

Συνεπώς, κατά πρώτον, οι κυβερνητικές εξαγγελίες δεν είναι ώριμη πολιτική επιλογή του ΣΥΡΙΖΑ (και των ΑΝΕΛ), αλλά αποτέλεσμα πανικού. Κατά δεύτερον, δεν έχουν λογικό ειρμό. Αν η σαρία δεν είναι αποδεκτή στην ελληνική έννομη τάξη, δεν μπορεί να παραμείνει ως επιλογή των μουσουλμάνων. Αν ο μουφτής δεν έχει τα εχέγγυα για ορθή δικαστική κρίση, δεν μπορεί να μείνει στη θέση του ως επικουρικό δικαιοδοτικό όργανο. Το επιχείρημα ότι δεν μπορούν να καταργηθούν οριστικά ο ιεροδίκης-μουφτής και η σαρία, διότι δήθεν τους προβλέπει η Συνθήκη της Λωζάννης, είναι έωλο: η συνθήκη δεν περιλαμβάνει τις δύο λέξεις! Άλλωστε, γι' αυτόν τον λόγο η Τουρκία κατήργησε, ήδη από το 1926, τα αντίστοιχα «προνόμια» του Οικουμενικού Πατριαρχείου (βυζαντινο-ρωμαϊκό δίκαιο και εκκλησιαστικά δικαστήρια).

Το κυριότερο, όμως, είναι ότι οι εξαγγελίες Τσίπρα δεν θεραπεύουν το έλλειμμα κράτους δικαίου στη Θράκη. Η Ελλάδα θα παραμείνει η μοναδική εκ 47 ευρωπαϊκών χωρών που εφαρμόζει σαρία για ένα τμήμα των πολιτών της. Επίσης, η Ελλάδα θα διατηρεί, ξανά μόνη αυτή, ένα θρησκευτικό λειτουργό (τον μουφτή) σε θέση δικαστή (ιεροδίκη). Καμία άλλη χώρα δεν έχει εμπιστευτεί δικαστικές αρμοδιότητες σε θρησκευτικούς λειτουργούς (μουφτήδες, καρδινάλιους ή μητροπολίτες).

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρα

- «Αυταρχικός νομικισμός», Kim Lane Scheppelle
- «Τα βήματα για μια ουσιαστική ενοποίηση», Ξενοφών Κοντιάδης
- «Ο δημόσιος λόγος για τη Δικαιοσύνη», Μιχάλης Πικραμένος
- «Το αναλογικό εκλογικό σύστημα ως προϋπόθεση συναίνεσης», Νίκος Μαραντζίδης
- «Η σταθερή διακυβέρνηση», Τάκης Βιδάλης
- Αφύσικες οι κοινωνικές ανισότητες;, Πέτρος Ι. Παραράς
- «Η σαρία και οι Έλληνες μουσουλμάνοι», Γιάννης Κτιστάκης
- «Πολιτική αμεροληψία και ανεξάρτητες αρχές», Κατερίνα Παπανικολάου

Είναι γνωστό και εδώ το κυβερνητικό επιχείρημα: δεν έχει αναπτυχθεί κανένα «ρωμαλέο» (sic) κίνημα κατά της σαρίας ή του ιεροδίκη-μουφτή. Πρόκειται για ανακρίβεια. Σύμφωνα με τα στοιχεία μέχρι το 2013, το 91% των Ελλήνων μουσουλμάνων επέλεγε το κληρονομικό δίκαιο του ελληνικού Αστικού Κώδικα, δηλαδή επέλεγε τη μη υπαγωγή στη σαρία και στον ιεροδίκη-μουφτή. Τότε ήταν που, ανακόπτοντας την αμφισβήτηση της σαρίας και του ιεροδίκη-μουφτή, εκδόθηκε η απόφαση 1862/2013 του Αρείου Πάγου, η οποία υπήγαγε υποχρεωτικά κάθε Έλληνα μουσουλμάνο στο κληρονομικό δίκαιο της σαρίας. Η απόφαση αυτή είναι εκείνη που έχει προσβληθεί και θα εξεταστεί την 6η Δεκεμβρίου στο Στρασβούργο.

Η κυβέρνηση όφειλε να αντιμετωπίσει υπεύθυνα την ουσία του ζητήματος, ότι δηλαδή οι Έλληνες μουσουλμάνοι δεν είναι ίσοι έναντι των υπολοίπων Ελλήνων: γι' αυτούς εφαρμόζεται «ιδιαιτέρο» οικογενειακό και κληρονομικό δίκαιο (η σαρία), από έναν «ιδιαιτέρο» δικαστή, τον μουφτή-ιεροδίκη. Η διπλή αυτή εξαίρεση από τους κοινούς στην Ελλάδα κανόνες, είτε υποχρεωτική είτε προαιρετική, δεν μπορεί να γίνει αποδεκτή σήμερα στην ευρωπαϊκή έννομη τάξη. Η αποκατάσταση της ισονομίας στη Θράκη δεν μπορεί να σημαίνει παρά την πλήρη κατάργηση των ιεροδικείων και της σαρίας. Οι Έλληνες μουσουλμάνοι θα έχουν τον ίδιο δικαστή με τους λοιπούς Έλληνες (τα τακτικά δικαστήρια) και το ίδιο οικογενειακό και κληρονομικό δίκαιο (τον Αστικό Κώδικα).

Αυτήν τη λύση άλλωστε έχουν ήδη υποδείξει η ολομέλεια των δικηγορικών συλλόγων της χώρας (με δύο ψηφίσματα), η Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου παρά τω πρωθυπουργώ, ο επίτροπος των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου του Συμβουλίου της Ευρώπης και η Επιτροπή του ΟΗΕ για την Εξάλειψη των Διακρίσεων εις βάρος των Γυναικών (έκθεση για την Ελλάδα, 2.2.2007).

πηγή: «Καθημερινή της Κυριακής», 19/11/2017

Πολιτική αμεροληψία και ανεξάρτητες αρχές

Κατερίνα Παπανικολάου, Δικηγόρος, μέλος της Αρχής Διασφάλισης Απορρήτου των Επικοινωνιών

Η παρουσία του αντιπροέδρου της Εθνικής Επιτροπής Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων (ΕΕΕΤ), Ν. Παπαουλάκη, σε συνάντηση εργασίας μεταξύ της τομεάρχου Ψηφιακής Πολιτικής, Τηλεπικοινωνιών και Ενημέρωσης, Α.-Μ. Ασημακοπούλου, και εκπροσώπων των ραδιοφωνικών σταθμών επανέφερε στον δημόσιο

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρα

- «Αυταρχικός νομικισμός», Kim Lane Scheppele
- «Τα βήματα για μια ουσιαστική ενοποίηση», Ξενοφών Κοντιάδης
- «Ο δημόσιος λόγος για τη Δικαιοσύνη», Μιχάλης Πικραμένος
- «Το αναλογικό εκλογικό σύστημα ως προϋπόθεση συναίνεσης», Νίκος Μαραντζίδης
- «Η σταθερή διακυβέρνηση», Τάκης Βιδάλης
- Αφύσικες οι κοινωνικές ανισότητες;, Πέτρος Ι. Παραράς
- «Η σαρία και οι Έλληνες μουσουλμάνοι», Γιάννης Κτιστάκης
- «Πολιτική αμεροληψία και ανεξάρτητες αρχές», Κατερίνα Παπανικολάου

διάλογο τον προβληματισμό περί «της ανεξαρτησίας των ανεξάρτητων». Ειδικότερα, την αρχική σύγχυση που επικράτησε ως προς την ακριβή ιδιότητα του αντιπροέδρου - συνεργάτη της τομεάρχου διαδέχτηκε η αμηχανία για τη θεσμική του ταυτότητα στο πλαίσιο της επίμαχης συνάντησης.

Η συζήτηση που ακολούθησε –ενίοτε σε τόνους υψίσυχνους– δεν εισφέρει, δυστυχώς, νέα δεδομένα στην ελληνική εμπειρία των ανεξάρτητων αρχών. Με ληξιαρχική αφετηρία μόλις τη δεκαετία του '90, η λειτουργία τους έχει ήδη εισέλθει σε φάση θεσμικής ωριμότητας. Ωστόσο παραμένουν ανοικτά μέχρι σήμερα αρκετά ζητήματα που αφορούν τόσο την οντολογία και τη νομιμοποίησή τους όσο και τη θέση τους στο σύστημα διάκρισης των εξουσιών. Ομοίως, συνεχίζει να προβληματίζει η αναγωγή τους στη δημοκρατική αρχή καθεαυτήν, καθώς επίσης και η αναφορά τους στις κλασικές μεθόδους κοινοβουλευτικής λογοδοσίας.

Η περιρρέουσα καχυποψία που αποδίδει στις ανεξάρτητες αρχές ρόλο εμβόλιμο στο φυσικό κανονιστικό και ρυθμιστικό περιβάλλον της εκτελεστικής εξουσίας συνδέει κυρίως τη σταθερά αυξανόμενη παρουσία τους με υποχώρηση των δημοκρατικών εγγυήσεων. Διαβλέπει δηλαδή στην πληθωριστική τους διασπορά την απόπειρα υπεξαίρεσης ζωτικών πεδίων αρμοδιότητας της κατεστημένης διοίκησης, με επακόλουθο την άμβλυνση των μηχανισμών κοινοβουλευτικού ελέγχου. Σημειωτέον δε ότι μεταξύ των πεδίων που παραχωρήθηκαν προς ρύθμιση στις ανεξάρτητες αρχές περιλαμβάνονται οι νέες τεχνολογίες και σημαντικοί τομείς της αγοράς, όπως ενδεικτικά η διαχείριση των ραδιοτηλεοπτικών συχνοτήτων, ζητήματα ενεργειακής πολιτικής κ.ο.κ.

Τα ανελαστικά και ιδιαιτέρως αυστηρά ασυμβίβαστα που προβλέπει ο νόμος για τα μέλη των ανεξάρτητων αρχών λειτουργούν ως αναγκαία αντισταθμίματα στις διευρυμένες εξουσίες τους. Συνδέονται δε με την κολοβή –ελλειμματική, κατά μία έννοια– νομιμοποίησή τους, καθόσον ο ορισμός τους πάσχει δικαιολογικά –ή έστω είναι ατελής– ως προς το όργανο επιλογής. Ειδικότερα, για την ΕΕΤΤ ο πρόεδρος και οι αντιπρόεδροι διορίζονται από το υπουργικό συμβούλιο ύστερα από γνώμη της Επιτροπής Θεσμών και Διαφάνειας της Βουλής και πρόταση του υπουργού Υποδομών και Μεταφορών, τα δε μέλη της Αρχής διορίζονται από τον αρμόδιο υπουργό.

Ως προς την προγραμματική αποστολή της Αρχής, ο ιδρυτικός της νόμος την αναγορεύει σε Εθνική Ρυθμιστική Αρχή για θέματα παροχής δικτύων και υπηρεσιών

www.cecl.gr

Επικοινωνία: centre@cecl.gr

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρα

- «Αυταρχικός νομικισμός», Kim Lane Scheppelle
- «Τα βήματα για μια ουσιαστική ενοποίηση», Ξενοφών Κοντιάδης
- «Ο δημόσιος λόγος για τη Δικαιοσύνη», Μιχάλης Πικραμένος
- «Το αναλογικό εκλογικό σύστημα ως προϋπόθεση συναίνεσης», Νίκος Μαραντζίδης
- «Η σταθερή διακυβέρνηση», Τάκης Βιδάλης
- Αφύσικες οι κοινωνικές ανισότητες;, Πέτρος Ι. Παραράς
- «Η σαρία και οι Έλληνες μουσουλμάνοι», Γιάννης Κτιστάκης
- «Πολιτική αμεροληψία και ανεξάρτητες αρχές», Κατερίνα Παπανικολάου

ηλεκτρονικών επικοινωνιών. Επίσης, στον ίδιο νόμο, μεταξύ των ασυμβιβάστων που μπορούν να οδηγήσουν σε έκπτωση μέλους, περιλαμβάνονται πράξεις, έργα ή κτήση ιδιότητας που, «κατά την κρίση της ΕΕΤΤ, δεν συμβιβάζεται με τα καθήκοντα του [ελεγχόμενου] ως μέλους της ΕΕΤΤ». Ομοίως, στην ενδεικτική απαρίθμηση των πειθαρχικών παραπτώματων που μπορούν να υποπέσουν τα μέλη της Αρχής συγκαταλέγεται και «η παραβίαση της αρχής της αμεροληψίας».

Η πολιτική ουδετερότητα συνιστά αυτονόητη υποχρέωση των μελών. Ακόμη και στην περίπτωση των συνταγματικά κατοχυρωμένων Αρχών, όπου η υπόδειξη των μελών γίνεται από τα πολιτικά κόμματα, κατά τον λόγο της κοινοβουλευτικής τους δύναμης, η ουσιαστική νομιμοποίηση των μελών, καθώς και η προσήλωσή τους στο έργο που ορίστηκαν να επιτελέσουν, δεν αφήνει περιθώρια εκλεκτικών συναφειών με τα κομματικά περιβάλλοντα. Εκπτώσεις από το αφετηριακό αξίωμα της πολιτικής ανεξιθρησκίας επιφέρουν τραύματα –ενίοτε δε και ανήκεστο βλάβη– στην αξιοπιστία της Αρχής και, κυρίως, στην έξωθεν μαρτυρία περί της ανεξαρτησίας της. Η υπολειπόμενη νομιμοποίηση των Αρχών –ή αλλιώς, η απώλεια του ηθικού ερείσματός τους– εντός του κοινωνικού πλαισίου, το οποίο εντέλει καλούνται εκ της αποστολής τους να ρυθμίσουν, αναιρεί την ίδια τη δικαιοκρατική τους ταυτότητα.

Ωστόσο, η ευθυγράμμιση των ανεξάρτητων αρχών με τα *maxima* της χρηστής διοίκησης είναι κάτι πολύ σοβαρό για να το εμπιστευθεί κανείς μόνο στους νομικούς κανόνες. Τις μείζονες εγγυήσεις επ’ αυτού διασφαλίζουν κυρίως ο θεσμικός πατριωτισμός και η αυτοδέσμευση των εγνωσμένου κύρους μελών τους.

Υπό την έννοια αυτή κυρίως, μικρή σημασία έχει η άτυπη ή θεσμοθετημένη σχέση του μέλους της ΕΕΤΤ με επιτελικό, κομματικό στέλεχος της αντιπολίτευσης. Το επίδικο είτε στη μία είτε στην άλλη περίπτωση παραμένει το ίδιο – η ρωγμή που υφίσταται η εμπιστοσύνη στην ανεξάρτητη, αμερόληπτη και χωρίς προνομιακές επιρροές κρίση που καλείται να εκφέρει το μέλος κατά την άσκηση των καθηκόντων του. Πολύ περισσότερο δε καθώς πρόκειται για οιονεί δικαιοδοτική κρίση, στη διαμόρφωση της οποίας η αμεροληψία προϋποτίθεται ως δικαιοκρατικό *sine qua non*.

Για τον λόγο αυτό, η ποινικοποίηση ή «πειθαρχικοποίηση» της εσωτερικής λειτουργίας των Αρχών δεν προκρίνεται ως ο προσφορότερος τρόπος για να περισωθεί το κύρος τους ή έστω τα εμπράγματα προσχήματα, κατά περίπτωση. Η διακινδύνευση της

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρα

- «Αυταρχικός νομικισμός», Kim Lane Scheppele
- «Τα βήματα για μια ουσιαστική ενοποίηση», Ξενοφών Κοντιάδης
- «Ο δημόσιος λόγος για τη Δικαιοσύνη», Μιχάλης Πικραμένος
- «Το αναλογικό εκλογικό σύστημα ως προϋπόθεση συναίνεσης», Νίκος Μαραντζίδης
- «Η σταθερή διακυβέρνηση», Τάκης Βιδάλης
- Αφύσικες οι κοινωνικές ανισότητες;, Πέτρος Ι. Παραράς
- «Η σαρία και οι Έλληνες μουσουλμάνοι», Γιάννης Κτιστάκης
- «Πολιτική αμεροληψία και ανεξάρτητες αρχές», Κατερίνα Παπανικολάου

Νέες δραστηριότητες του Κέντρου Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου – Ιδρύματος Θεμιστοκλή και Δημήτρη Τσάτσου

Προγράμματα

- Η αντιμετώπιση της κατάστασης έκτακτης ανάγκης του 2015 όσον αφορά στο άσυλο. Η αξιολόγηση της μακροπρόθεσμης επίδρασης στα θεμελιώδη δικαιώματα

ανεξαρτησίας συναρτάται κυρίως με την πολιτική ευθύνη, τόσο του αρμόδιου οργάνου, κατά την επιλογή των μελών, όσο και των ίδιων των μελών, κατά την άσκηση των λειτουργικών τους καθηκόντων.

Εξάλλου, η προσήλωση των ανεξάρτητων αρχών στις αρχές της ανεξαρτησίας προσδίδει προστιθέμενη αξία στον δημόσιο ρόλο τους και εμβαθύνει το θεσμικό τους αποτύπωμα. Ακριβώς επειδή (μνημονεύοντας John Locke) «ο σκοπός του νόμου δεν είναι να καταργήσει ή να περιορίσει, αλλά να διαφυλάξει και να μεγεθύνει την ελευθερία».

πηγή: «Καθημερινή της Κυριακής», 5/11/2017

Νέες δραστηριότητες του Κέντρου Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου – Ιδρύματος Θεμιστοκλή και Δημήτρη Τσάτσου

Προγράμματα

- Η αντιμετώπιση της κατάστασης έκτακτης ανάγκης του 2015 όσον αφορά στο άσυλο. Η αξιολόγηση της μακροπρόθεσμης επίδρασης στα θεμελιώδη δικαιώματα

Το Κέντρο Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου σε συνεργασία με την Ελληνική Ένωση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, ως εθνικό σημείο επαφής του Ευρωπαϊκού Δικτύου για τα Θεμελιώδη Δικαιώματα (FRANET) του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων (European Union Agency on Fundamental Rights – FRA), έχει αναλάβει την εκπόνηση έρευνας πεδίου με τίτλο «Η αντιμετώπιση της κατάστασης έκτακτης ανάγκης του 2015 όσον αφορά στο άσυλο. Η αξιολόγηση της μακροπρόθεσμης επίδρασης στα θεμελιώδη δικαιώματα».

Το πρόγραμμα αφορά την κατάσταση όσων έφτασαν στην Ευρωπαϊκή Ένωση την περίοδο 2015-2016 και ιδιαίτερα άτομα ηλικίας 16-24 ετών. Ο ευρύτερος στόχος του προγράμματος είναι να αναλύσει την επίδραση των πολιτικών και νομικών παρεμβάσεων μετά τις αυξημένες αφίξεις προσφύγων το 2015 και 2016. Πιο συγκεκριμένα, η μελέτη στοχεύει στην κατανόηση των παραγόντων που υποβοήθησαν ή εμπόδισαν την ένταξη ατόμων που χρήζουν προστασίας στις χώρες υποδοχής και τα

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Νέες δραστηριότητες του Κέντρου Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου – Ιδρύματος Θεμιστοκλή και Δημήτρη Τσάτσου

Προγράμματα

- Η αντιμετώπιση της κατάστασης έκτακτης ανάγκης του 2015 όσον αφορά στο άσυλο. Η αξιολόγηση της μακροπρόθεσμης επίδρασης στα θεμελιώδη δικαιώματα

Εκδηλώσεις

- Κανονιστική δύναμη, ερμηνεία και μεταβολή του Συντάγματος, 11/12/2017, ΔΣΑ
- Επιμορφωτικό εργαστήριο για δικαστές επί της εφαρμογής του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων στη δικαστική πρακτική, 4/12/2017, Κομοτηνή

δικαιώματα που τους δόθηκαν στη θεωρία και την πράξη, με ιδιαίτερη έμφαση στην πρόσβαση στην εκπαίδευση και τη στέγαση.

Η έρευνα εστιάζει σε υπηκόους τρίτων χωρών και ανθρώπους χωρίς υπηκοότητα που έφτασαν το 2015 και το 2016 στην Ελλάδα με παράτυπο τρόπο και στη συνέχεια είτε απέκτησαν άλλο καθεστώς είτε έχουν εμπλακεί σε διαδικασίες απόδοσης άλλου καθεστώτος. Στο πλαίσιο της συγκεκριμένης ομάδας, η έρευνα εστιάζει ειδικότερα στην επίδραση των πολιτικών στα θεμελιώδη δικαιώματα παιδιών ηλικίας 16-17 ετών και νέων ανθρώπων από 18 έως 24 ετών.

Το πρόγραμμα περιλαμβάνει έρευνα γραφείου και έρευνα πεδίου. Η έρευνα πεδίου διεξάγεται με ομάδες εστιασμένης συζήτησης και συνεντεύξεις με εκπροσώπους δημόσιων φορέων, επαγγελματίες και εμπειρογνώμονες, προκειμένου να καταγραφούν και να συλλεγούν εμπειρίες και προτάσεις.

Αν ενδιαφέρεστε για συμμετοχή στο πρόγραμμα ή για περισσότερες πληροφορίες μπορείτε να επικοινωνήσετε με την Εκτελεστική Διευθύντρια του Ιδρύματος Τσάτσου κυρία Μαρία Μουσμώτη (centre@cecl.gr)

Εκδηλώσεις

- **Κανονιστική δύναμη, ερμηνεία και μεταβολή του Συντάγματος**, Δευτέρα 11 Δεκεμβρίου 2017 και ώρα 18:15 μ.μ., στον Δικηγορικό Σύλλογο Αθηνών

Το Κέντρο Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου – Ίδρυμα Θεμιστοκλή & Δημήτρη Τσάτσου, με αφορμή την έκδοση του βιβλίου του Konrad Hesse, *Το Σύνταγμα της πολιτικής ενότητας και της πρακτικής εναρμόνισης*, μετάφραση-εισαγωγή: Στυλιανός-Ιωάννης Γ. Κουτνατζής, εκδοτική σειρά του Κέντρου Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου «Σύγχρονοι Στοχαστές για τη Δημοκρατία και το Σύνταγμα» (εκδ. Παπαζήση, Αθήνα 2017, 263 σελ.), διοργανώνει δημόσια συζήτηση με θέμα: **Κανονιστική δύναμη, ερμηνεία και μεταβολή του Συντάγματος**, τη Δευτέρα 11 Δεκεμβρίου 2017 και ώρα 18:15, στον Δικηγορικό Σύλλογο Αθηνών (Ακαδημίας 60).

www.cecl.gr

Επικοινωνία: centre@cecl.gr

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Νέες δραστηριότητες του Κέντρου Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου – Ιδρύματος Θεμιστοκλή και Δημήτρη Τσάτσου

Εκδηλώσεις

- Κανονιστική δύναμη, ερμηνεία και μεταβολή του Συντάγματος, 11/12/2017, ΔΣΑ
- Επιμορφωτικό εργαστήριο για δικαστές επί της εφαρμογής του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων στη δικαστική πρακτική, 4/12/2017, Κομοτηνή

Ομιλητές

Χαράλαμπος Ανθόπουλος, Καθηγητής Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου

Στυλιανός-Ιωάννης Γ. Κουτνατζής, Λέκτορας Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης

Μιχάλης Πικραμένος, Σύμβουλος Επικρατείας, Επίκ. Καθηγητής Νομικής Σχολής ΑΠΘ

Γιάννης Τασόπουλος, Καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών

Τη συζήτηση θα συντονίσει ο **Ξενοφών Κοντιάδης**, Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου, Πρόεδρος του Ιδρύματος Τσάτσου.

- **Επιμορφωτικό εργαστήριο για δικαστές επί της εφαρμογής του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων στη δικαστική πρακτική, 4/12/2017, Κομοτηνή**

Το Κέντρο Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου – Ίδρυμα Θεμιστοκλή & Δημήτρη Τσάτσου (www.cecl.gr) διοργανώνει τετράωρο εργαστήριο, με αντικείμενο την ενίσχυση των γνώσεων και των δεξιοτήτων των δικαστών για την εφαρμογή του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης στη δικαστική πρακτική.

Το εργαστήριο θα εστιάσει: α) στην εφαρμογή του Χάρτη στη δικαστική πρακτική, β) στη συσχέτιση των διατάξεων του Χάρτη με τις αρχές της ΕΣΔΑ και την εθνική νομοθεσία, γ) στην πρακτική εφαρμογή του Χάρτη σε μελέτες περίπτωσης.

Καλούμε δικαστές με εμπειρία τουλάχιστον 3 ετών, να υποβάλλουν εκδήλωση ενδιαφέροντος έως τις 30 Νοεμβρίου 2017.

Η καινοτομία των εργαστηρίων είναι η έμφαση στην πρακτική προσέγγιση του θέματος. Τα εργαστήρια θα έχουν διαδραστικό χαρακτήρα και ενεργό συμμετοχή σε ομάδες εργασίες, όπου θα συζητηθούν μελέτες περίπτωσης. Για περισσότερες πληροφορίες για το πρόγραμμα, δηλώσεις συμμετοχής, παρακαλούμε να επικοινωνήσετε με την υπεύθυνη του έργου, Άννη Καμαριώτη, στα τηλέφωνα 210 3623506 και 210 3623634 ή στο centre@cecl.gr

www.cecl.gr
Επικοινωνία: centre@cecl.gr

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Νέες δραστηριότητες του Κέντρου Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου – Ιδρύματος Θεμιστοκλή και Δημήτρη Τσάτσου

Εκδηλώσεις

- Επιμορφωτικό εργαστήριο για δικαστές επί της εφαρμογής του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων στη δικαστική πρακτική, 4/12/2017, Κομοτηνή

Τόπος: Κομοτηνή

Χρόνος: Δευτέρα 4 Δεκεμβρίου 2017, ώρα 15:00 – 19:00

Γλώσσα σεμιναρίου: Ελληνικά

Διαθεσιμότητα: 20 θέσεις για Έλληνες δικαστικούς λειτουργούς. Θα τηρηθεί σειρά προτεραιότητας

Κόστος: Χωρίς κόστος

www.cecl.gr

Επικοινωνία: centre@cecl.gr